

Sauliaus Venckaus nuotr.

ŽALGIRIS

Nr. 217

Valstybė, nemylinti vaikų

„Nemylėsime Lietuvos, kol neišmoksime mylėti vienas kito. Neįstengsime pamilti vienas kito, kol neišmoksime mylėti vaikų“, - paklaustas apie opiausias dabarties problemas sako vaikų literatūros specialistas, Tarptautinės vaikų literatūros asociacijos Lietuvos skyriaus pirmininkas, „Rubinaičio“ žurnalo vyr. redaktorius, Vilniaus universiteto docentas Kęstutis URBA.

O dabar, atrodytų, viskas padaryta, kad tik neužsimegztų ilgesni ryšiai - nei su mokytoju, nei vieno su kitu. Įvairiausi perkėlimai iš vieno tipo mokyklos į kitą, pergrupavimai pagal profilius, lygius. Ir nutinka taip, kad vaiko klasės auklėtoja nėra to vaiko mokytoja, nes jis pateko į „kitą lygį“. Todėl žvelgdamas į žmogiškųjų ryšių natūraliai aplink save megzti nemokančių ar nenorinčių studentų kartą, pagalvoju: tai karta, neturėjusi savo Mokytojo, to tikro bičiulio, išminčiaus, patarėjo ir pavyzdžio, kokį, bent po vieną, turėjome mes - ankstesniųjų kartų moksleiviai. O paskui stebimės, kad patiriame autoritetų badą. Bet juk žmonės nuo vaikystės neįpranta tų autoritetų turėti, net jų ieškoti.

- Atrodo, kad šiuolaikinė mokymo sistema suinteresuota lavinti išimtinai tik moksleivių protus, bet atsisako lavinti sielas, formuoti jaunų žmonių vertybių, taurių jausmų, sąžinės kodeksą... Juk be šių dalykų žinios niekada nepavirs išmintimi?

- Čia tiktų prisiminti pokalbio pradžioje minėtą kelią į knygą. Knyga vaiko ir paauglio amžiuje yra itin svarbi. Iš knygų geriausiai galima suvokti įvairius bendravimo niuansus, patirti, kaip jaučiasi kitas žmogus mylinčiojo, atstumtojo, nuskriaustojo, suklydusiojo kailyje... Prieš gerą dvidešimt metų, vado-

ne tik mokosi bendrauti su personažu - literatūra visuomet yra pretekstas bendrauti su kitu žmogumi, diskutuoti, kalbėtis, aptarinėti tuos žmogiškuosius santykius.

- Lietuva šiuo metu patiria labiau jausmų nei proto stygių?

- Būtent. Vis aktyviau diegiami vakarietiški modeliai, skatinantys konkuruoti tarpusavyje, nuolat kautis už būvį... Suprantu, kad reikia išmokti ir už save kovoti, bet man atrodo kur kas svarbiau išmokti pamatyti kitą, šalia esantį, kuris galbūt nedrįsta, nemoka už save kovoti, bet yra pranašesnis už tave patį ir profesinė, ir žmogiškąja prasme.

Literatūra, kalbėdama apie pačias giliausias patirtis, tauriausias ir subtiliausias jausmus, išgyventas vertybes, turi galios tuos jausmus pabudinti. Be to, mes, humanitarai, turėtume būti pavyzdžiu kitiems, savuoju gyvenimu, savaisiais darbais tvirtinti tas vertybes, kuriomis kliaujamės, ir jas skleisti. Turėtume veikti vieningai - kaip frontas, kuriantis aplink save intensyvesnį žmogiškumo lauką.

- Knygose, be abejo, yra atrandami visi fundamentalūs dalykai - tik imk ir skaityk, tačiau juk labai svarbu, kas ir kokią knygą paduoda. Mūsų valstybėje tas knygų padavimas ateinančioms kartoms paliktas savieigai ir atsitiktinumi?

- Na, kas pirmiausia vaikui paduoda knygą, skiepija meilę literatūrai? Šeima. Tėvai. Taip pat - pedagogai. Vaikų darželio auklėtojos, mokytojos... Kaip ir daugeliu kitų gyvenimo atvejų, šeima yra lemtingiausia institucija. Labai džiaugiuosi matydamas vis daugiau jaunų gausių šeimų, kurios skaitymui skiria daug dėmesio. Ir ypač džiaugiuosi, kai parenkama visapusiškai vertinga knyga. Vaikai mokosi skirti gerą knygą nuo prastos kliaudamiesi suaugusiųjų, pirmiausia tėvų, autoritetu. Į atmintį man įstrigusi vienos moksleivės rašinio citata: „Man labai patiko „Mažasis princas“, nes tai buvo mylimiausia mano mamos knyga“. Labai komplikuoja, kai vaikui, atėjusiam į darželį ar mokyklą brukama primityvesnė literatūra, nei jis klausėsi ir vartė namuose. Literatūrinio skonio problema yra labai opi. Gaila, kad universitetuose rengiami pedagogai šiais laikais nepakankamai pasirengia literatūriniam ugdymui. Gerai, jeigu toks pedagogas (kaip ir mama su tėčiu) iš prigimties turi gerą skonį ir nuovoką. Bet štai prisimenu knygyne matytą ponią su vaiku, kuri vartydama pasibaisėtiną ryškiaspalvę knygūktę garsiai ja žavėjosi ir vis kartojo, kokia tai graži knyga. Tokiose situacijose pati geriausia literatūros kritika yra bejėgė.

► Dėmesys vaikystės ir paauglystės pasauliui mūsų valstybėje yra nedovanotinai menkas

- O baisiausia, kad atrodo, jog nebelikę jokių kanonų, praktika patikrintų efektyvių metodikų, atrankos kriterijų, tų jaunosios kartos ugdytojų tikslingo bendradarbiavimo... Mokykla dirba sau, tėvai sau, mokslininkai, psichologai, valstybės institucijos, regis, šiame procese apskritai nebedalyvauja. Juk turi egzistuoti kažkas, kas atliktų dirigento, bendro vardiklio funkciją?

- Dėmesys vaikystės ir paauglystės pasauliui mūsų valstybėje yra nedovanotinai menkas. Tikrai nėra veikiančios nė vienos institucijos, kuri stebėtų procesus, domėtųsi vaikų ugdymu, rūpintųsi, kad tėvų, pedagogų, auklėtojų pastangos ugdant vaiką virstų bendru, nuosekliu darbu, o ne chaotiškais, atsitiktiniais, viens kitam neretai prieštaraujančiais veiksmiais. Kažkada turėjome pedagogikos mokslinio tyrimo institutą, analizavusį ir vertinusį literatūrinį ugdymą mokykloje. Labai tokių tyrimų pasigendu. Atrodytų, net nėra kas vaikui pasako, jog pasaulis yra nepaprastai įdomus ir sudėtingas, jog gyvenimas vertas, kad jį gyventume. Juk nuo šio suvokimo ir prasideda minėtoji laimės formulė.

Nuolat kalbame apie mūsų visuomenėje išsikerojusią socialinę atskirtį, bet, atrodytų, visiškai nekreipiame dėmesio į kultūrinę atskirtį, tvyrančią tarp vaikų ir suaugusiųjų pasaulių. Pagalvokim, kiek dėmesio suaugusiems ir kiek vaikams skiria mūsų teatrai, kitos kultūros institucijos, ar tarkim, radijas. Disproporcija akivaizdi. Kai prasidėjo Metų knygų akcija, iš pradžių ji buvo skirta tik suaugusiems. Pakvietus dalyvauti ir vaikus, paaiškėjo, kad jie daug aktyvesni už suaugusiuosius. Tai vienas iš gražių pavyzdžių, kai toji atskirtis buvo panaikinta, ir visiems nuo to tapo tik geriau. Arba štai, praeidami pro kurį nors knygyną, vitrinose matome ekspozicijas: „Naujausias knygos“, „Perkamiausias knygos“... Deja, ten niekada nepamatysi knygų vaikams. Galima pagalvoti, kad jos nei leidžiamos, nei perkamos. Tikriausiai tai daroma ne iš piktos valios. Toji kultūrinė atskirtis (čia vaikams, tai neverta dėmesio) įleidusi šaknis visuotinėje mūsų sąmonėje.

Nepriskausomybės metų pradžioje keletą metų teko pabuvoti Švedijoje, kuri man taip ir liko kaip vaikystės kultūros šalis. (Ir, žinoma, puikios vaikų literatūros šalis.) Prisimenu, lankydamasis viename Stokholmo dailės muziejuje pastebėjau netoli paveiklo pastatytą neįprastą pakylą. Mane lydėjusi kolegė paaiškino, jog tai pakyla vaikams - kad jie galėtų apžiūrėti tą paveikslą ne iš apačios, o kaip ir suaugusieji. Štai kur deramas dėmesys vaikui - vaikas turi augti gerbiamas ir šiek tiek pakylėtas. Na bet gal tų dalykų pamažu ir išmokstama...

Lietuvoje per daug esame įpratę į vaikus žiūrėti kaip į mūsų laiką vagiančią ir varginančią problemą. Esu įsitikinęs, kad būtent šis požiūris - daugelio mūsų šalies bėdų ir slogių nuotaikų priežastis. Laimės pojūtis gyvenant bet kurioje valstybėje prasideda nuo žmonių tarpusavio santykių - nuo meilės ir pagarbos vieno kitam, nuo linkėjimo gero kits kitam. O šis mokslas prasideda nuo meilės vaikams.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Šiais beatodairiškos globalizacijos, psichinio chaoso ir išblukusių vertybių laikais žmonės jaučiasi nelaimingi ne tik dėl materialinio, bet ir dėl dvasinio skurdo - jie apiplėšti pasaulio kontekstų įvairovės požiūriu, gyvena uždaryti vos keliose temose: ekonomika, politika, teisėtvara, radžiai ir šokiai. Esate vienas tų svarbiausių gilesnį ir įvairiaspalviškesnį pasaulį ginančio bastiono kovotojų, mėginančių išsaugoti kelią į knygą, kelią į pasaką... Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos dvasinę būklę?

- Jeigu gyvenimo valstybėje laimės koeficientas menkas, manau, problema - žmogiškųjų ryšių sugriuvimas. Tai pastebiu ir savo profesinėje pedagoginėje aplinkoje. Studentų ir dėstytojų bendravimas yra neatpažįstamai pasikeitęs. Pasiilgstu žmogiško bendravimo ir dažnai nustembu, kad studentas neretai nusigąsta, užkalbintas paprasta žmogiška kalba. Kodėl? Atsakymo galbūt reikėtų ieškoti mokyklos pasaulyje. Mūsų bendrojo lavinimo mokykla pasidarė tokia fragmentuota... Man mokytojo darbe nuostabiausia atrodydavo tai, kad jis, paėmęs į rankas penktokėlį, išleisdavo abiturientą, tai yra užaugindavo. Mokykla būdavo ir žmogiško bendravimo mokykla.

Emigracija - negyjanti žaizda

Emigruojančių lietuvių skaičius mažta, Tėvynėn grįžtančių - didėja. Statistikos tendencijos lyg ir guodžiančios. Tačiau pažvelgus į konkrečius skaičius darosi visiškai aišku, kad emigracija - dar negyjanti žaizda. 2008-aisiais išvyko 26 761 mūsų pilietis, grįžo vos 6300, 2009-aisiais išvyko 40 044, grįžo 4800, 2010-aisiais išvyko 83 157, grįžo 4100, 2011-aisiais išvyko 53 863, grįžo 14 000, pernai išvyko 42 954, grįžo 17 300. Kada emigravusių ir grįžusių mūsų piliečių skaičiai bus atvirkščiniai? Ir ar bus?

Apie tai prie ŽALGIRO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo signatarė, rašytoja Vidmantė JASUKAITYTĖ, Lietuvos Respublikos Seimo narė Loreta GRAUŽINIENĖ, Lietuvos Respublikos Seimo narys, buvęs užsienio reikalų ministras, ekonomistas, profesorius Povilas GYLYS ir filosofas Krescencijus STOSKUS. Diskusiją vedė Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Tarybiniais laikais buvo toks anekdotas: kas būtų, jeigu atsidarytų mūsų sienos? Tai, sakydavo, kad stryptų, nes visi lėktų per tas sienas. Bet mes paskelbėme nepriklausomybę, ir emigracijos procesas nebuvo labai spartus. Vis dėlto pastaruoju metu, ypač mums įstojus į Europos Sąjungą, tie procesai ėjo. Reikalas tas, kad iš mūsų 3,5 ar daugiau milijono šiandien 3 mln. tikriausiai ir neturime. Nelieka mūsų ir išvažiuoja patys geriausi, o kas čia lieka?

VJASUKAITYTĖ: Taip, mes išvažiuojam, nes mus išveda ši diena. Žmogui laikas yra labai svarbu, nes laikas yra negrąžinamas. Jeigu tėvo laikas praėjo ne taip, ne su savo vaikais, tėvas niekad negrąžins to laiko, taip pat ir mama, savo motinos laiką pragerusių, niekad nebesugrąžins tų dienų. Tas pats ir kalbant apie kitus dalykus.

Žmogus ieško, kur jis galėtų tą laiką panaudoti evoliucijai, augimui, vaikų augimui, pirmiausiai tiems pagrindiniams poreikiams. Jie važiuoja ir jie ieško. Gal tai jiems yra išsigelbėjimas, nes vis dėlto mes turime turėti žmones, kurie yra pajėgūs dirbti, organizuoti savo energiją, kurie galėtų spręsti, modeliuoti ateitį. Ir jeigu žmogus savo kaime ar miestelyje kažkur toje rutinoje užsipaūdęs, nemato išeiities, ten aplinkybės jo protą priverčia sujudėti, dirbti, jie kažkaip atranda tai išeiitis.

Bet svarbiausia būtų, kad jie suvoktų tą išvykimo laikinumą kaip komandiruoję: atsigavai, profesiją gavai, vaikus išlavinai, vis tiek Tėvynė turi šaukti. Čia toks nematerialistinis požiūris, bet Lietuva yra labai išskirtinė šalis Europoje, mat ji turi labai labai seną metalikūrą. Apie tai niekas nekalba.

G.JAKAVONIS: Pacituosiu Romualdo Ozolo pasakytą mintį, kad Europos Sąjunga buvo kuriama dėl pilvo, ir jeigu kalbėtume apie tas priežastis, yra daug socialinių dalykų, nes žmonės bėga ne bet kur, o ten, kur gali gyventi, užsidirbti, kad visų pirma pragyventų. Nes su darbiais, socialinėmis garantijomis Lietuvoje nėra taip.

▶ Lietuvai, kurios dabartinė padėtis tokia, kalbėti apie grįžimą tai yra tokios vaikiškos pasakėlės

Krescencijus STOSKUS
Filosofas

L.GRAUŽINIENĖ: Siekis gyventi geriau yra sveikintinas, bet ar būna išnaudotos visos galimybės gyventi geriau Lietuvoje - tai klausimas, irgi vertas diskusijos.

Manyčiau, kad pastaruoju metu visą laiką pasirenkamas pats paprasčiausias kelias, nebandyt kovoti už savo teises, už galimybes gyventi Lietuvoje. Taip, turiu pri pažinti, kad valstybės politikoje tuo klausimu mažai kas pasikeitė per pastaruosius metus ir kol kas dar nematau didelių poslinkių, o kalbant apie socialinę politiką, reikėtų pirmiausiai keisti pačią filosofiją.

Reikia pasižiūrėti, kada žmogus jaučiasi gerai, kada jis jaučiasi saugioje aplinkoje. Juk daugiasia emigruoja jauni žmonės, nuo 20 iki 40 metų, tai tokiam žmogui pirmiausia reikia, kad jis galėtų užsidirbt pragyvenimui sau ir savo vaikams.

▶ Aš matau, kaip degraduoja demokratija Lietuvoje, bet išleista pinigų tokiems projektams yra milijonai

Povilas GYLYS
Lietuvos Respublikos Seimo narys, buvęs užsienio reikalų ministras, ekonomistas, profesorius

Žmogus visada ilgisi pozityvių dalykų, jo siela yra potenciali gėriui, grožiui, kūrybai. Taip yra su-tvarkyta ir jeigu aplinkybės leis atgimti tiems dalykams, jeigu leis pajusti poreikį, kad jis be šito yra neįsivaivystantis žmogus, šičia žmonės tikrai grįš. Nes žemės, šalies, vietynės dvasia yra labai galinga, nors ir nepačūpinėjama. Ir aš tuo tikiu, tik reikia apie tai kalbėti, kad žmonės suvoktų, jog ne vien duona žmogus sotus.

Bet mažai kalbama apie tai, kad jie vaikus palieka su seneliais, net su pažįstamais, ir nebesuvokia, nebesusimąsto, kad taip pasielgę jie padaro didesnę žalą negu duoda naudą darvėtas litas vaikui. Augancio vaiko, ypač paauglio pavubimas su tikrai grįš. Nes žemės, šalies, vietynės dvasia yra labai galinga, nors ir nepačūpinėjama. Ir aš tuo tikiu, tik reikia apie tai kalbėti, kad žmonės suvoktų, jog ne vien duona žmogus sotus.

Yra daugybė socialinių aspektų, ir valstybei yra kur pasitempti ir da-

ryti tuos žingsnius. Mano nuomone, socialinėje politikoje pirmiausia pagrindinė klaidita ta, kad pas mus yra Socialinių reikalų ir darbo ministerija, o, tarkim, jeigu jūs pasižiūrėsite į Vokietiją, ten yra Darbo ir socialinių reikalų ministerija, vadinasi, pirmiausiai ten visos programos kreipiamos į darbo vietų užimtumą, ir tada per užimtumą sprendžiamos socialinės problemos.

tukas, ar dirbtuvėlė turi būti privati, turi konkuruoti, dirbti pinigams, tai net nediskutuojama. Bet nuo senų laikų su keliais ekonomistais, kurie buvo politikeonomai, - o politikeonomas iš karto markistas ir blogas žmogus, dėl to negalėjome išeiti į viešą erdvę, - sakėm, neužiimkim fundamentalizmas. Iš vieno kolektyvinio fundamentalizmo mes nuėjome į tą privačiasavininkišką, arba individualistinį, fundamentalizmą, arba rinkos fundamentalizmą.

Ir štai, žiūrėkit, mes je periferijos žmones išvarėme. Dabar norint juos sugrąžinti, reikia milžiniškų pinigų. Ką daro dabartinė valdžia? Noriu be pykčio pasakyti, mat manau, kad visi esame klaidingos filosofijos nelaisvė - ir buvusieji valdantieji, ir dabartiniai valdantieji. Peržiūrėjau dar kartą programą. Masė detalių, nesijaučia filosofijos, valstybės išlaikymo, valstybės stiprinimo filosofijos.

Mes ne vieniinteliai vargstam, pažiūrėkit, kas vyksta Airijoje, Portugalijoje. 77 procentus kerta per biudžetą. Ką tai reiškia? Naikina viešąjį sektorių, kitaip sakant, naikinamas viešasis gėris. Yra tokios infrastruktūrinės gėrio rūšys, kaip, pavyzdžiui, teisingumas, mokyklos, yra sportas. Jos arba privatius ir viešojo gėrio sfera, arba kai kur yra viešojo grynai, kaip teisingumas yra viešojo gėrybė. Su studentais kalbėdamas visada naudoju absurdo metodą: priveskim prie absurdo, ir tada paaiškės, kokiaje mes situacijoje. Tai aš ir sakau - privatizuokim Seimą. Studentai man juokais irgi atsako: tai kad jis privatizuotas.

Jeigu, pavyzdžiui, šioje šalyje net aukščiausio politika negali pasakyti, kas yra valstybė, politologai - kas yra politika, tai mes turime rimtų problemų, ir čia filosofinės problemos virsta praktinėmis. Jau sakiau tokią frazę, kurią transformavau iš labai paplitusios pasaulio spaudoje, kad venhiai glūdi detalėse. Tai aš sakau, kad maži venhiai glūdi detalėse, dideli - mūsų pasaulėžiūroje.

G.JAKAVONIS: Kitados vienas prancūzų generolas yra pasakęs, kad iškirsik iš Prancūzijos 200 intelektualų, ir Prancūzijos neliks. Mūsų 3 milijoniai. Kiek intelektualų turi išvažiuoti, kad mūsų tautos neliktų?

K.STOSKUS: Paminėjote mūsų apie 3 milijonus. Jau nėra Lietuvos turė 3 milijonų. Tie dalykai šiuo metu darosi esminiai. Man šita tema atrodo fundamentalesnė už emigracijos temą. Tai yra demografinės būklės problema.

Jau daug metų prognozuojama, kad maždaug apie 2030-uosius, o gal 2050-uosius Lietuvoje bus apie 2,5

milijono gyventojų. O jau dabar, šiuo metu, mūsų 700 tūkstančių yra išvykę. Tegul visi politikai įsimena šią faktą, kad per Antrąjį pasaulinį karą Lietuvoje išnyko apie 850 tūkstančių žmonių, tiek pat dabar per nepriklausomybės metus. Tai sunkiai kur randami ir palyginami dalykai. Iš jų turėtų plaukti tokia išvada, kad mes grįžome į ikikarinį laikotarpį, kad su šita Lietuva kažkas yra negerai, ir tai turėtų būti ne tik emigracijos dalykai. Faktas, kad Lietuvoje gyventi sąlygos yra nepakenčiamos. Čia ne sentimentai, tai faktas, kad žmonės negalėja išgyventi, o kai tokios masės nepajėgia išgyventi Lietuvoje, tai liudija, kad kažkas politikoje yra *fašyva*.

Loreta GRAUŽINIENĖ
Lietuvos Respublikos Seimo narė

▶ Pasirenkamas pats paprasčiausias kelias, nebandyt kovoti už galimybes gyventi Lietuvoje

Kas dedasi mokyklose? Kur tikėtai ateina programos iš užsienio, prasideda pinigų plovimas. Dabar yra vaikų teisių bumai. Bet vaikas be to, kad sužino, jog turi savo teises, turi žinoti, kad jis privalo gerbti tikrovę, tėvus, kad jis turi gerbti tradicijas. Tradicija yra stabilumo garantas. Ateina Helovinas, jį propaguoja visi, o štai Motinos diena kažkur nuplaukia į soną.

Aš kalbu tik apie paviršinius dalykus, bet mes visiškai nubraukiame tai, kas sudaro mūsų savasties ir žmogaus esmę, mes nubraukiame jo pasaulėžiūrą, mes paliekame materiją ir apie tai galvojame. Tragedija yra tai, kad visiškai dėmesio neskiriamo kultūrai, kad kultūra ir dvasingumas nėra vertybės ir valstybės prioritetai. Ner kultūringose ir nedvasingose ran-kose bet kokie pinigai veikia naikinančiai.

L.GRAUŽINIENĖ: Jeigu mes pažiūrėsime į visą visumą, visą informacinį srautą, tai matysime, kad Lietuvoje 80 proc. informacijos yra negatyvios ir tik 20 proc. - pozityvios. Šis dalykas svarbus todėl, kad tai veikia žmonių psichiką, psichologiją, susijęs su savitūduoformavimu ekonominiams, socialiniams klausimams, būdavo skiriamos atskiro dienos diskusijoms, o pastaruoju metu matau tendenciją, kuri išryškėjo praėjusios kadencijos metais, tai jau net ir vaikai jų turi nemažai.

Tikrai nesutinku su tuo, kad gyvenimo sąlygos pas mus yra nepakenčiamos. Taip, yra atvejų, kai tikrai labai sunkiai gyvena, bet yra įvairių galimybių, priemonių. Nemanau, kad mes gyvename tokiomis sąlygomis kaip Afganistane. Man teko matyti, kaip ten gyvena žmonės, bet, kas man buvo keista, vaikų akys buvo pilnos spindesio, kažkokio siekio ir smalsumo, nes jie dar atranda tą naują pasaulį.

O pas mus kažkaip per negatyvius dalykus, negatyvią informacinį srautą tas pozityvumas pradingsta. Pradingstant pozityvumui, dingsta ir dvasinės vertybės. Tai vienas aspektas.

Norint paskirstyti pinigėlius, pirmiausia reikia juos uždirbti, ir tikrai nebus taip, kaip buvo anais laikais. Kodėl anuomet didžioji masė žmonių jautėsi saugiau? Todėl, kad žmogus žinojo: jeigu jam nepatinka tas darbas, jis išeis į kitą ir jį tikrai turės, ir tą minimumą jis tikrai turės šeimos pragyvenimui. Bet dabar mes vis dėlto nužingsniavome į kitokią vystymosi eigą - ir manau, kad pasukti ratą ekstremaliai yra sudėtinga, todėl mes turime galvoti, kaip sugrįžti prie žmogaus.

Vis dėlto be pajamų, surinktų į biudžetą, mes neturėsime ko perskirstyti ir kultūrai, ir kitoms sritims, ir t.t. Kaip minėjau, pirmiausiai turi būti tam tikras požiūris į darbą, kol mes neuždirbsime pinigų, tol mes negalėsime perskirstyti visiems kitiems. Ta nusistovėjusi filosofija, kad verslininkas yra blogas, irgi yra neteisinga, nes vis dėlto pagrindinę dalį pinigų mes gauname per mokesčius, ir tam, kad sumokėtume tuos mokesčius, šiomis sąlygomis nelengvai turime uždirbti tuos pinigėlius.

Žiūrėkime į tuos žmogus, kurie nori dirbti, bet negali dėl to, kad valstybė nesugeba sukonstruoti adekvačios makroekonominės politikos. Beje, perkamosios galios didinimas per darbo užmokestį, tie, tarkim, 10 mlrd., jau padėtų truputį ir provincijai atsigauti - krautuvėlės, dirbtuvėlės sujudėtų, bet negalima šito pramušti. Visi bedarbiai yra tinginiai, tai jau mums įkalta.

Arba pakalbėkime apie mokes-tines pajamas. Jos Europoje žemiausios. Vadinasi, krūvis tenka verslui, nes mokesčiai mažiausi, darbo užmokestis yra vienas mažiausių. Dališ gal ir neišgyventų, pakėlus tą užmokestį siekt tiek, bet valstybė tam ir egzistuoja, kad truputį viršūnėles nukirptų, o šaknelėm padėtų.

Nėra pas mus makroekonominio valdymo. Nenoriu nieko žieisti, bet aš dabartinėje Vyriausybėje, jos vadovybėje, tarp pagrindinės ekonomikos ministerijų nematau Grunio, kurie tai suprastų ir bent jau pradėtų kalbėti apie tai. Jeigu mes dabar norim įsivesti eurą, vadinas, prioritetas yra taupymo politika, taigi biudžetas mažas. Svarbiausia turėti 3 procentų biudžeto deficitą, o štai kažkur atgavinti kaimo mokyklėlių negalima, nes brangu.

Mane keletas žmonių iš profesinių sąjungų kviečia skaityti paskaitų, bet aš atsakau, kad kiek kartų buvau, nemačiau, kad jūs panaudotumėte tai savo kovoje už dirbančiojo teises. Aš politikas, bet daug ko negaliu. Ne dėl to, kad esu opozicijoje, maža frakcija ir t.t., bet kartais viešojo nuomonė yra labai svarbi. Žmonės nesu-pranta, net mūsų inteligentija ne visą supranta, kaip svarbu yra fonas.

Pradėkim kalbėti apie strategiją. Pavyzdžiui, iš Europos iš tikrųjų ateina ne tiek mažai pinigų, 6-7 mlrd. kasmet, ir su jumis visiškai sutinku, kur dar apčiuopiama, kur keliją reikia nutiesti, tai ten yra padaromas realus viešasis produktas, bet kur neapčiuopiamas produktas, pavyzdžiui, demokratijos plėtra, tai ieškokit rezultaty, nerasite. Aš matau, kaip degraduoja demokratija Lietuvoje, bet išleista pinigų to-

▶ Tragedija yra tai, kad kultūra ir dvasingumas nėra vertybės ir valstybės prioritetai

Vidmantė JASUKAITYTĖ
Signatarė, rašytoja

kiems projektams yra milijonai. Vadinas, pinigai yra, jie išmoko įsivirti lėšas neatnešdami realios naudos.

L.GRAUŽINIENĖ: Ypač šiuo laikotarpiu vis dėlto per mažai diskusijų, ar tikrai mums dabar reikia to euro. Atrodo, euras - tai kažki kas. Mano nuomone, kad šiandien pirmiausia reikia sutvarkyti socialinę politiką, perskirstymą ir ekonominius dalykus.

Dėl to, kad dabar turėsime siekiamybę greitai įsivesti eurą, deklaruojamas žmogus nutols dar toliau, negu buvo, nes mes suvaržyti išlaidų srityje ir dedasi tokie dalykai, kai sveikatos apsauga turi pinigų, bet jie neskiriami žmogui gydyti, o laukiama, kol atvažiuos komisija ir įvertins, ar mes atitinkam sąlygas įsivesti eurą.

Parėngė Živilė KVARACIJEIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.suzalgiriu.lt

J.Elisonas - aviacijos pradininkas, pedagogas

Jurgis Elisonas gimė 1889 metais rugpjūčio 4 d. Aukštadvario dvare netoli Noriūnų. Krikštytas Palėvenės bažnyčioje. Jo prosenelis kilęs iš Švedijos, vėliau apsigyveno carinės Rusijos teritorijoje.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

Tėvas gimė Cesių apskrityje ir mokėsi žemės ūkio mokykloje. Jis vėliau persikėlė į Lietuvą ir dirbo Aukštadvario dvare ūkvedžiu. Motina Elžbieta Vyšniauskaitė irgi dirbo minėtame dvare. Jos senelis Mykolas Vyšniauskas buvo dalyvavęs 1863 metų sukilime. Šeimoje Jurgis buvo vyriausias. Jis turėjo vieną seserį ir du brolius. Kiti vaikai mirė ankstyvoje vaikystėje. Jurgis mokėsi Panevėžio realinėje mokykloje, bet mokslus jau baigė mokykloje Pskove 1908 metais. Į lietuvių tautinį judėjimą įsitraukė dar besimokydamas Panevėžio realinėje mokykloje. 1909 metais išvyko studijuoti į Petrapilio universiteto Fizikos ir matematikos fakultetą. 1915 metais šiame universitete baigė gamtos skyrių. Prasidėjus karui, buvo mobilizuotas į carinės Rusijos kariuomenę ir tarnavo aviacijos daliniuose. 1918 metais grįžo į Lietuvą. Iš pradžių darbuosė Kupiškio apskrities savivaldos organuose.

Vykstant kovoms dėl Lietuvos nepriklausomybės J.Elisonas irgi aktyviai įsitraukė į Lietuvos laisvės kovą. 1919-aisiais jis tapo vienu iš Lietuvos aviacijos kūrėjų. 1919 metų balandžio 20 - gegužės 29 ir liepos 6 - rugpjūčio 7 dienomis ėjo Karo aviacijos mokyklos viršininko pareigas. Tuo metu tai buvo Lietuvos aviacijos formavimo laikotarpis. Aviaciją reikėjo kurti sudėtingomis sąlygomis. Karo aviacija suvaidino nemažą vaidmenį vaduojant Panevėžio miestą 1919 metų gegužę. Vėliau J.Elisonas pasirinko pedagogo kelią.

1919 metų rugsėjo mėnesį J.Elisonas perėjo dirbti švietimo ministerijos žinion. 1919 metų ru-

Panevėžio muziejaus archyvo nuotr.

► Jurgis Elisonas

denį jis atvyko į Panevėžį ir įsidarbino Panevėžio valstybinėje gimnazijoje. Iš pradžių dirbo gamtos mokytoju. Jis kartu su moksleiviais pradėjo rinkti numizmatikos, etnografijos eksponatus. Kartu su moksleiviais buvo organizuojamos ir archeologinės ekspedicijos. Tose ekspedicijose dalyvaudavo žymūs mokslininkai: E.Volteris, J.Puzinas ir kiti. Aktyviai dalyvavo ir visuomeniniame gyvenime. 1919 metais organizavo šaulius Panevėžio mieste. Į šaulių veiklą aktyviai įsitraukė ir Panevėžio moksleiviai. 1920-1921 metais J.Elisonas buvo Panevėžio šaulių

rinktinių valdybos pirmininkas ir šaulių rinktinės vadas.

1923 metais kartu su bendraminčiais J.Elisonas įkūrė Panevėžyje draugiją gimtajam kraštui tirti. Tapo vienu iš šios draugijos vadovų. Šios draugijos didžiausias nuopelnas 1925 metais sausio 18 dieną atidarytas Panevėžio kraštotyros muziejus. Buvo surastos

► Vykstant kovoms dėl Lietuvos nepriklausomybės Jurgis Elisonas irgi aktyviai įsitraukė į Lietuvos laisvės kovą

patalpos šiam muziejui. Jis įsikūrė seniausiame Panevėžio pastate Kranto gatvėje. J.Elisonas rūpinosi muziejaus pastato remontu. Remontas kainavo 5000 litų. Tuo metu tai buvo dideli pinigai. Muziejaus pagrindą sudarė privačių asmenų kolekcijos. J.Elisonas padovanojo didelę numizmatikos kolekciją. Ši kolekcija vėliau buvo didžiausia muziejuje. Surinkti pinigai buvo dar nuo Vytauto laikų. J.Elisonas muziejui dovanojo ir moksleivių surinktus eksponatus.

Nuo 1924 metų pradėjo darbą ir Dotnuvos žemės ūkio akademijoje. Čia užsiėmė moksline veikla ir skelbė mokslinius straipsnius. Taip pat dėstė zoologiją ir Lietuvos universitete. Panevėžyje J.Elisonas dėstė ir Panevėžio mokytojų seminarijoje. Šios mokyklos moksleivius irgi įtraukė į tautotyrinę veiklą. 1929 metais buvo paskirtas direktoriumi į Kėdainių gimnaziją. Čia pradirbo 3 metus. 1932 metais grįžo į Panevėžį. Paskiriamas mergaičių gimnazijos direktoriumi. Nuo 1935 metų paskiriamas Panevėžio valstybinės berniukų gimnazijos direktoriumi. Panevėžyje vėl įsitraukė į tautotyrinį judėjimą. Jis moksleivius skatino rinkti senas knygas, senus laiškus, tėvų užrašus. Surinktą medžiagą perduodavo Panevėžio muziejui. 1933 metais už gerą darbą tautotyros rinkime jam pareikšta padėka. Tuo metu jis buvo Panevėžio draugijos gimtajam kraštui tirti pirmininkas. J.Elisonas aktyviai bendradarbiavo ir spaudoje. Jis bendradarbiavo „Ūkininke“, „Lietuvos žiniuose“, „Mūsų krašte“, „Mokykloje“, „Kultūroje“ ir kituose leidiniuose. Juose paskelbdavo daug straipsnių tautotyros ir kitais klausimais. Už nuopelnus Lietuvai J.Elisonas apdovanotas Vytauto Didžiojo III laips-

nio, Gedimino IV laipsnio, Šaulių sąjungos žvaigžde, Svastikos ordinu, Nepriklausomybės dešimtmečio medaliu.

Jo žmona Ona Kunskaite buvo gimusi Ramygalos valsčiaus Ėriškių kaime. Baigė mediciną ir dirbo dantų gydytoja Panevėžyje. Turėjo 2 vaikus - sūnų Saulių ir dukrą Gražiną.

1940 metais Lietuvos teritoriją okupavo raudonoji armija. Lietuvoje kuriama sovietinė valdžia. 1940 metais liepos 13 d. J.Elisonas buvo suimtas. Jam pateiktas kaltinimas, kad kaip tautininkų sąjungos narys veikęs prieš liaudies interesus. Areštai buvo vykdomi Panevėžio kriminalinės ir saugumo policijos viršininko J.Vildžiūno įsakymu. Panevėžio kalėjime J.Elisonas išbuvo apie mėnesį. Ten sumuštas. Atsiradus užtarėjų iš kalėjimo jis paleistas rugpjūčio 10 dieną. Sugadintos sveikatos jis kurį laiką gyveno žmonos ūkyje Ėriškių kaime. 1941 metais dirbo Mokslų akademijos Etnologijos instituto Tautosakos poskyrio bendradarbiu. Čia irgi domėjosi kraštotyrene veikla. 1941 metais jis apsigynė kandidatę disertaciją. Sovietų okupacija tęsėsi tik vienus metus. 1941 metais prasidėjo sukilimas prieš sovietų okupaciją. Vienas iš sukilimo Panevėžio mieste vadovų buvo J.Elisonas. Į sukilėlių gretas Panevėžyje J.Elisono dėka įsijungė ir Panevėžio moksleiviai.

Nacių okupacijos metais J.Elisonas labai rūpinosi Panevėžio muziejaus reikalais. Jis kartu su muziejaus direktoriumi D.Urbu į Panevėžį atgabeno garsią V.Straiševičiaus drugelių ir vabzdžių kolekciją. J.Elisonas tą kolekciją išsaugojo nacių okupacijos metais. Karo pabaigoje J.Elisonas bandė trauktis į Švediją, bet vokiečiai nepraleido. Atsidūrė Vokietijoje. Čia irgi dirbo švietimo sistemoje. Žmona ir vaikai pasitraukė į Jungtines Valstijas.

J.Elisonas mirė 1946 metais. Palaidotas Vysbadene. Jis buvo vienas žymiausių Panevėžio krašto istorijos tyrinėtojų ir propaguotojų. J.Elisono paskelbti straipsniai tebėra aktualūs ir da-

Kviečiame būti aktyviais Lietuvos piliečiais, renkant savo nacionalinę vertybę 2012.

BALSUOKIME!

www.respublikosvertybes.lt

LAUKIAME LAIŠKŲ IR NUOTRAUKŲ SU ISTORIJOMIS IŠ VISOS LIETUVOS 2013 METŲ RINKIMAMS! Kiekvieną PENKTADIENĮ vertybių aprašymai dienraštyje RESPUBLIKA.

